

DECEMBER 1956

MEDEDELINGENBLAD

VAN DE

NEDERLANDSE WERKGEMEENSCHAP VOOR INDIVIDUALPSYCHOLOGIE

Redactie: Mevr. G. Polak-de Meyer, Reynier Vinkeleskade 24,
Amsterdam-Z., Tel. 799028.

Dr J.A. Delhez
J. Vinckenborg

OUDE GEMEENSCHAPSGEVOEL, IK-VORMING EN NIEUW GEMEENSCHAPS-
GEVOEL.

Gaarne grijp ik de mij geboden gelegenheid aan om nog even stil te staan bij en uit te weiden over een enkel hoofdpunt van een lezing, die ik het j.l. voorjaar mocht houden voor de Nederlandse Werkgemeenschap voor Individualpsychologie.

Het komt mij voor, dat het zinvol is twee vormen van gemeenschapsgevoel goed uit elkander te houden, en wel enerzijds dat gemeenschapsgevoel, dat ons als verbondenheidsbeleving met al het geschapene van huis uit eigen is, en anderzijds het op de eigen egocentriciteit veroverde medemenselijkheidsgedrag, dat ons instaat stelt met medemensen een gemeenschap te vormen, of althans in hulpvaardige openheid te verkeren.

Het interessante van deze tweede vorm is, dat hij niet anders ontstaat, dan veroverd op een egocentriciteit, die de eerstgenoemde vorm van gemeenschapsgevoel in beduidende mate afbreuk heeft gedaan!

Wij kunnen de afbraak van het eerstgenoemde, oude, natuurlijkerwijs gegeven gemeenschapsgevoel ten gunste van de opbouw ener egocentriciteit in de huidige levensstijl in die der vier achter ons liggende eeuwen duidelijk waarnemen.

Zien wij terug op de eeuwen der middeleeuwse feodaliteit, dan ontwaren wij, dat de onderhorigheidsverhoudingen de sociale draagpeilers dier maatschappij waren. De horigheid b.v. van boeren aan de heer, die zij dienden, de trouw van de leenman aan zijn keizer of koning bij de Gratie Gods, werd niet als dwang of vrijheidsberoving ervaren, maar als een manifestatie van levend, hiërarchisch geordend, gemeenschapsgevoel. Deze sociale hiërarchie had zijn voorbeeld gevonden in de kerkelijke, een bestaansorde, die als di-

recte expressie van de Goddelijke wil op aarde, blijmoedig geaccepteerd werd.

Pas sinds de late middeleeuwen in Italië en de vroegrenaissance in Midden- en Westeuropa treedt in de mensheid een bewustzijnsverandering aan den dag, waardoor de oude verhoudingen als onvrij en daarmee onmenswaardig worden beleefd. In het Nederland dier dagen voltrekt zich deze peripatie duidelijk in de roep om vrijheid van Godsdienst der reformatie en de daarmee samenreffende afzwering van de leenheer. Tevens ontstaat aan de hand van een groeiend gevoel van eigenwaarde een versterking der egocentriciteit en daarmee een grotere distantie van de mens ten opzichte van zijn omgeving.

Dit zich op zichzelf betrekken van de mens treedt op alle levensterreinen naar voren, maar de gewonnen distantie tot de omgeving heeft de principiële consequenties voor vorm en inhoud van het denken. Ook daar gaat de mens distantie nemen van de hem omgevende natuur. Daardoor zal hij deze natuur minder kunnen gaan beleven maar scherper kunnen gaan waarnemen. Als het Europese culturele leven zich van het land gaat verplaatsen naar de stad, is dit een gevolg van het genoemde phenomeen, geen oorzaak!

Laten wij een enkel voorbeeld noemen ter illustratie van hetgeen wij op het oog hebben.

Tezamen levend in natuurverband had de mens de zwaartekracht zo zonder enige verwondering beleefd, dat hij die niet als zelfstandig phenomeen kon kennen. Daartoe zou eerst nodig zijn een zekere distantie daarvan en daarmee een verwondering over zijn bestaan! Daartoe zou de graviteit van schier onbewuste belevenis tot een bewuste voorstelling worden, die denkkraft oproept om gekend te worden. Daartoe weer was de bewustzijnsvergroting noodzakelijk, die eerst in deze phase van de ontwikkeling der menselijke psyche aan den dag trad.

Nu wordt de natuurwet der graviteit voor het eerst in de geschiedenis der mensheid ontdekt en geformuleerd. De concrete beleving wordt gesuperponeerd door het abstracte begrip. Nadat Galileï, + 1600, de zwaartekracht tot een begrip maakte volgde zijn ontdekking der slingerwetten. 50 jaar later vindt Huygens het slingeruurwerk uit. De klokketijd heeft zijn intrede gedaan in de wereld en de ontwikkelingsgang der moderne techniek kan beginnen.

Deze techniek en de aan haar ten grondslag liggende natuurwetenschap brengen op hun beurt nieuwe distantie

tot de natuurlijke omgeving van de mens. Bijvoorbeeld de wending der menselijke aandacht van het geheel naar het detail, en daarmee, voor het menselijk arbeidsterrein geleidelijk aan de wending van de ongedifferentieerde landarbeid naar het gespecialiseerde technische werk.

Het beheerst worden door de natuurkrachten heeft zijn vanzelfsprekendheid verloren en maakt plaats voor de behoefte de natuur te beheersen, zowel de eigen menselijke natuur, bij zichzelf en bij anderen, te richten naar een bepaald nuttig doel, als ook de buitenmenselijke natuur in zijn macht te krijgen en ten eigen gerieve te benutten.

De wens het natuurgebeuren onder 's mensen macht te krijgen, als kendraaft begonnen, als zedelijke eis gepropageerd, wordt al spoedig een sociaal- economische noodzaak. Maar de nieuwe maatschappelijke machtsverhoudingen en onderhorigheidsrelaties missen de vanzelfsprekendheid der middeleeuwse! De distantie ten opzichte van de natuur, die in de buitenwereld een macht over haar betekende, betekende voor 's mensen binnenwereld een begin van bevrijding van de menselijke geest uit de wetmatigheid zijner bepaaldheid door de eigen-menselijke natuur. Maar het besef van deze winst voor vrije individuele ontplooiing, maakte 's mensen bepaaldheid door van buiten, hem confinerende politieke, kerkelijke, sociale of economische macht, extra ondragelijk. Die werd dan niet meer als maatschappelijke zegening, maar als vrijheidsberoving, dwang en uitbuiting ervaren!

Revolutionnaire activiteit, waarmee het individu vecht voor zijn recht, wordt het gevolg van dit besef. Oude gemeenschapsvormen blijken niet in staat het nieuwe zelfgevoel op te vangen. Zijn op hoge geestelijke waarden gericht vrijheidsbesef ten spijt, moge dit zelfgevoel, zeer egocentrisch gericht zijn en evenmachtsbegerig, als de machten waartegen het de strijd aanbindt, wij zullen zien dat het de basis vormt voor het ontstaan van een nieuw gemeenschapsgevoel, een ander dan dat, dat verdween.

Het hier in allervluchtigste vogelvlucht getekende historische emancipatieproces is in wezen hetzelfde proces dat ieder mens in zijn adolescentie en daarna meemaakt. Wij zouden hieruit de hoopvolle conclusie kunnen trekken, dat de wereld der mensen nog niet zo oud is, integendeel pas in zijn jongelingsjaren verkeert!

Ook bij de adolescent zien wij naast de grote verliespost aan oud gemeenschapsgevoel - het gevoel der verbon-

denheid met de gezinsleden in de vertrouwde huislijke sfeer - de grote winstmarge van de ontwikkeling ener - voorlopig egocentrische - persoonlijkheidsstructuur. Met de beperktheid der nieuwe omgrenzing ontstaat de sterkte, waarbinnen de eenzaam geworden mens zich zijn eigenheid veroverft. Een ontwikkeling van abstract denken, critische zin, gevoel voor levensrichting, maar ook die van op zelfvertrouwen gebaseerde levensmoed, vindt een gunstig klimaat. Het "neen" dat tegen gegeven milieukrachten wordt uitgesproken, betekent een "ja" voor de ik-vorming. En deze ik-vorming, eenmaal uitgegroeid tot ik-gevormdheid, is de conditio sine qua non voor een nieuwe visie op de buitenwereld en een nieuwe relatie daartoe.

De ik-vorming zouden wij een zich in betrekkelijke afzondering formerend, door de menselijke geest voltrokken, verhelderingsgebeuren kunnen noemen, waardoor enerzijds inzicht ontstaat in de eigen drijfveren en daardoor de intentie tot leiding daarvan door het ik, anderzijds de mogelijkheid geboren wordt van een kennen der omgevingswereld in een openheid, die de mens met deze omgeving verbindt, zonder zijn persoonlijke eigenheid te doen vervloeien.

Ter verduidelijking van het hier gezegde kunnen wij dit proces ook als volgt omschrijven: Heeft, dank zij de strakke omgrenzing, het ik zich daarbinnen tot een geconsolideerde structuur gevormd, dan heeft met de nauwe omgrensdheid, de egocentriciteit zijn educatieve functie verloren. Zij is geen bouwstof meer voor persoonlijkheidsontplooiing. Integendeel. De mens is dan zo uit eigen kracht levend geworden, dat hij de wereld als producent tegemoet kan treden en niet meer als consument op haar schatten behoeft te teren. Uit deze persoonlijke scheppingsbehoefte ontstaat het verlangen de grenzen te verwijden en uit te zetten, om in dit wijder domein de medemens open te kunnen ontmoeten en op gelijke wijze door hem ontmoet te worden. Zijn ik-gevormdheid stelt de mens in staat thans even zelfbewust als omgevingsbewust zich opnieuw, op persoonlijke wijze met de buitenwereld te verbinden. Zijn verbinding zoeken is dan geen natuurlijke aangelegenheid meer, maar een vrije daad van het ik.

En dan is het nieuwe gemeenschapsgevoel geboren: Geen projectie van eigen wensdroom in anderen, geen illusie, maar een distantieel kennen van de ander en het andere, op grond waarvan de diepste waarde van de mens, de mensen-

liefde in de zin der Christelijke Caritas, een vruchtbare stroombedding kan vinden.

Mr J.M. Bierens de Haan.

GEMENGDE BERICHTEN.

"Elke dag wordt de wereldbevolking tachtigduizend zielen groter"

"De halve mensheid lijdt honger".

"Russen schieten op betogende vrouwen in Boedapest".

India, Hongarije, Egypte, Indonesië, Algerië, Syrië, Irak, Amerika, Rusland, Nasser, Nehroe, Eden, enz., enz. Het is of we bij de kraag gepakt worden en meegesleurd door een chaotische wereld. Kijk daar eens, en daar, en daar. Onderdrukking, corruptie, opstand, oorlog, wreedheid, hebzucht, angst, machtswellust, honger, deportatie. De chaos grijnst ons tegemoet uit grote koppen in de krant. Is het een wonder, dat een vermoeid pessimisme, een fatalistisch geloof in de nabije ondergang van deze "bezeten wereld" zich van de mensheid meester maakt? Waar is de afzonderlijke mens in deze mierenhoop van miljoenen en steeds meer miljoenen door elkaar heen krioelende, elkaar bedreigende, in blinde paniek om zich heen bijtende wezens?

Laten we onze lantaarn opnemen en zoekende rondgaan of ergens de afzonderlijke mens te vinden is, die zijn eigen kleur heeft, die "zich onderscheidt", die niet alleen ergens geplaatst is, maar ook ergens is gaan staan.

Daar is een huisvrouw. Zij "doet" haar kamer, dekt de tafel, rangschikt, ordent, maakt haar "opvangcentrum" gereed.

Daar is een verpleegster. Zij verzorgt een zieke, een ongeneeslijke zieke misschien. Waarom eigenlijk?

Daar is de boer. Hij ploegt voort.

Daar is de wetenschapsmens. Hij gaat de chaos te lijf met de "discipline" van zijn vak. Hij probeert als historicus, als econoom, als socioloog, als psycholoog, als cultuurfilosoof, als theoloog, wetten te ontdekken, die hem de weg kunnen wijzen in het schijnbaar toevallige, onberekenbare, doelloze door elkaar geloop.

Daar is de kunstenaar, die de schoonheid probeert te vangen en vast te leggen in klank, vorm, kleur, beweging.

Daar zijn zoveel anderen, die dit met elkaar gemeen hebben, dat zij de chaos niet erkennen als de laatste mogelijkheid, dat zij iets van een "ordenend beginsel" heb-

ben ervaren, dat zij als subject het besluit hebben genomen iets van dit beginsel te verwezenlijken door ergens orde te scheppen. Of zij dit doen als postzegelverzamelaar, als verkeersagent of als chemicus, in hun activiteiten herkennen we het geloof in de mogelijkheid om als afzonderlijk mens, samen met andere afzonderlijke mensen, van de chaotische massa van objecten te maken een geordende gemeenschap van subjecten.

Wij mogen hopen, dat een voortgaande studie van de menselijke geest ons de middelen in handen zal geven om via opvoeding, therapie en beïnvloeding van de menselijke verhoudingen de mens vrij te maken van de angst van het object zijn, waardoor hij de moed vindt zich van zijn subject zijn bewust te worden en zich te ontplooiën tot een vrije persoonlijkheid, die bereid is zijn bijdrage te leveren aan de vermeerdering van het totale geluk in de wereld.

In de 19e eeuw was de krant een afspiegeling van een naïef optimisme over de mogelijkheid het menselijk geluk op te voeren tot ongekende hoogte. Men geloofde in "de vooruitgang" door evolutie, organisatie, techniek.

In de 20e eeuw wordt de krant meer en meer een tolk van een moedeloos pessimisme. Duistere driften voeren de mens langs de afgronden van de ondergang. De vooruitgang van wetenschap, techniek, propaganda heeft hem wapens in handen gegeven, die hij tot eigen vernietiging dreigt aan te wenden.

We hebben nog een halve eeuw de tijd om eraan mee te werken, dat de krant van de 21e eeuw een gelouterd optimisme gaat rapporteren, een optimisme dat de gevaren kent, maar ook de middelen om ze te bestrijden.

v. A.

MEDEDELINGEN VAN HET SECRETARIAAT.

Adlerherdenking.

Op 27 Mei 1957 zal het 20 jaar geleden zijn, dat Dr Alfred Adler stierf. Alle I.P. groepen zullen deze dag herdenken. Het plan bestaat om in onze lezing een herdenkingsbijeenkomst te houden op Maandag 27 Mei 1957. De Zaterdagmiddagbijeenkomst op 25 Mei zal dan komen te vervallen.

Gedenksteen Dr Alfred Adler.

Zoals op een vorige bijeenkomst reeds werd vermeld, zal in Mei 1957 bij het huis van Adler in Wenen een gedenksteen onthuld worden ter gelegenheid van de herdenking van zijn sterfdag, 20 jaar geleden.

Aan alle I.P. groepen werd verzocht dit financieel mogelijk te maken.

Onze Werkgemeenschap zal een bedrag overmaken en er is nog gelegenheid om een bijdrage te storten op Postgiro 53261, gemeentegiro A.A.15 van de Amsterdamsche Bank, bijkantoor Van Woustraat, t.g.v. de Ned. Werkgem. voor I.P. "Gedenksteen".

Congres 1957.

Op de in September j.l. in Parijs gehouden conferentie van bestuursleden der verschillende Individual-psychologische groepen, werd besloten, om het internationale congres in 1957 in Nederland te houden.

Het congres zal plaatsvinden half Augustus 1957 in de Pietersberg te Oosterbeek. Nadere gegevens volgen.

Nieuwe medewerkers.

Tot de werkgemeenschap traden als medewerker(ster) toe:

Mevr. M.S.Bak-Nieuwenhoff, huisvrouw, Diepenbrockpark 6,
Weesp.

de Heer H.W. de Ridder, technisch ambtenaar,
Okeghemstraat 24, Amsterdam - Z.

Mej. T.E.Tibbe, maatsch- werkster, Laanstraat 69, Baarn.

Mej. G.M.van Veen, Hoofd Kleuterschool, Courbetstraat 19"
Amsterdam - Z.

Adreswijzigingen.

Mej. A.H.E.van Wijk is verhuisd naar Jordaan 2, Laren N.H.

Mr G.E.Kruseman " " " Eemnesserweg 45,
Blaricum.

Mw Zr W.A.van Wijk " " " Duinweg 33,
Santpoort-Station.

Adressen leden v.h. Secretariaat.

Cursusorganisatie: Mevr. M.A.Heyligers-van der Sijp, Gerrit
v.d.Veenstr.51b, Amsterdam-Z.Tel.720881

Bibliotheecaresse: Mej. L.C. van Dijk, Vossiusstr. 51 bel.
Amsterdam-Z.Tel.719742 (9-12 en 14-17 u.)

- 1e Secretaresse: Mevr. W.I.Steiner-Veth, Frans van
Mierisstr.134 hs. Amsterdam - Z.
Tel. 721114.
- 2e Secretaresse: Mevr. I.M.Klompe-Gassée, Cort v.d.
Lindenstr. 5, Halfweg N.H.
Tel. K 2907 - 960.
- Penningmeesteresse: Mevr. C.A.Brëés, Dorpsstraat 37,
Lunteren.

Alle betalingen, ook van het cursusgeld, aan de Amster-
damse Bank, bijkantoor van Woustraat, postgiro 53251,
Gemeentegiro A.A.15. t.g.v. de Ned. Werkgemeenschap I.P.

In de October bijeenkomst in de Vrouwenclub heeft dr
Ronge bij de opening kennis gegeven van het overlijden van
Mevrouw Arendsen-Hein en de waarde van haar persoonlijk-
heid in het licht gesteld. De aanwezigen sloten zich door
op te staan en enige ogenblikken van eerbiedige stilte in
acht te nemen, bij de treffende woorden van de voorzitter
aan.

Bibliotheek.

Nieuwe aanwinsten:

- An 1 van Prof. H.L.Ansbacher en Rowena Ansbacher
"The Individual Psychology of Alfred Adler"
- An 2a id. id.
- An 2b id. id.
- An 3a id. id.
- An 3b id. id.
- I.S.I Isaacs-Susan "Intellectual Growth in Young Children".

VERSLAG VAN DE VOORDRACHT VAN DR. OESTERREICHER.

Het onderwerp was: "Verschillende aspecten van de Indische
mens".

Dr Oesterreicher is sinds 1938 directeur geweest van
een krankzinnigengesticht in Buitenzorg. De gestichten ver-
keerden tijdens de Japanse bezetting en ook daarna nog in
een deplorabele toestand. De hygiëne liet veel te wensen
over en de verwaarloosde patiënten stierven snel. 't Weini-
ge voedsel werd door 't verplegend personeel geconsumeerd,
medicijnen en linnengoed zwart verkocht. Er was groot geld-
gebrek.

Indonesië is een rijk land met grote mogelijkheden en

een kosmopolitische bevolking. De Indonesiërs als voornaamste bewoners, zijn landbouwers en vissers. Hun onbekwaamheid kon uitgebuit worden en maakte de komst van deskundigen noodzakelijk. De intellectuele klasse is slechts gering vertegenwoordigd. Spreker wees vooral op de disharmonie tussen Javanen en Soendanezen, de eersten zijn slaafs en gereserveerd, de laatsten familiair, opgewekt en gemakkelijk in de omgang. Behalve de Indonesiërs leven er veel Chinezen, Japanners, Indo-Chinezen en Indo-Europeanen.

De Indo-Chinezen zijn Chinezen gebleven, maar Europees georiënteerd. Ze zijn intelligenter dan de Indonesiërs, maar hebben een minderwaardigheidsgevoel t.o.v. de Europeanen. De voorouder-verering speelt een belangrijke rol en er bestaat een grote angst voor deze voorouders. Ze getroosten zich in 't leven vele opofferingen voor het hiernamaals.

De Indo-Europeanen bekleedden t.o.v. de Indonesiërs bij de wet een bevoorrechte positie. Het zijn Europeanenhaters. Er is onder hen een uitgesproken tegenstelling tussen de armen en de meer ontwikkelden. Velen zijn naar Europa gekomen omdat ze onder het huidige regiem kleur moeten bekennen. Zij kunnen moeilijk aan de slag komen en zich slecht aanpassen. Bij hen komen veel neurosen en psychosen voor.

Ook de Ambonezen, zeer driftige en bijgelovige mensen, aarden hier evenmin.

Over 't algemeen zijn er in Indonesië veel conflicten tussen de jonge en de oude generatie.

Aan de hand van vele voorbeelden ging Dr Oesterreicher dieper in op het gevoelsleven van de Indische mens. De Aziatische regel van goed gedrag is: geen gevoelens tonen. Dat dit dikwijls leiden kan tot psychische spanningen, die zich dan ontladen, is te begrijpen: het mattaglap worden en 't amok lopen, in een roes wordt alles verpletterd. Na het ontwaken weet de betreffende persoon niet meer wat hij gedaan heeft. We zien bij de Oosterling een grote suggestibiliteit, wat tot infantilisme geleid heeft. Verder bedreigen geesten en spoken hem z'n gehele leven.

Ten aanzien van het sexuele leven bestaat er een geheel andere instelling. Voor de Aziaat betekent de sexualiteit: "het leven". Een veel voorkomende neurose is die, waarbij men in angst verkeert dat het genitaal in het lichaam wegshrompelt, waarna men spoedig sterven zal. Dit wordt begrijpelijk wanneer we bedenken dat, volgens de heersende opvatting, na verwijdering van deze delen, iemand pas werkelijk overleden is. Bevrediging van het sexuele leven is

z  er belangrijk. Als arts naar moeilijkheden op dit gebied te informeren, wordt belachelijk gevonden. Homosexualiteit en geslachtsziekten komen veelvuldig voor, ook het castratie complex als vorm van zelfbestraffing. Een bedenkelijk verschijnsel van de laatste jaren is de schoolgraviditeit; Indonesië is nog niet rijp voor co  educatie.

Hoewel de Oosterse mens labieler is, is het leven volgens Dr Oesterreicher over het algemeen kalmer en minder onbevredigend en dit verklaart dat psychosomatische ziekten veel minder frequent zijn dan in Europa, zelfs zelden voorkomen. Naarmate evenwel hogere eisen gesteld worden, nemen de klachten toe, o.a. managersziekte.

Veel neurosen kunnen we zien als gevolg van "Zwarte Kunst". De kwakzalver met zijn kruiden - shocktherapie neemt nog een grote plaats in. De vraag is of dit alles strafbaar besteld moet worden.

Het is moeilijk een schatting te doen naar 't aantal neurotici; De depressies bv. komen niet vaak in behandeling, deze mensen zijn rustig, niemand heeft er last van, in tegenstelling tot de luidruchtige gevallen, die, niet zonder reden, als een gevaar voor de omgeving worden beschouwd.

Nadat Dr Oesterreicher over al deze aspecten gesproken had, volgde een levendige discussie. Er werd nog dieper ingegaan op de vraag, hoe de therapie voor deze mensen is en of de identificatie geen probleem vormt.

De therapie geschiedt in principe precies als bij ons. Het hangt echter wel af van het intellectuele peil. Vooral onderwijzend personeel en kleine ambtenaren bv. die in behandeling kwamen, bleken zeer toegankelijk. In andere gevallen wordt van een meer suggestieve therapie gebruik gemaakt. Het magisch denken van de Oosterling behoeft geen moeilijkheid te zijn om ons in hem in te leven, wij hebben allen de mogelijkheid tot deze denkvorm in ons (denk bv. aan het spiritisme).

Op een vraag naar de ervaring met bedrijfsneurosen antwoordde Dr Oesterreicher dat daar waar meer voor de ontwikkeling gedaan wordt, zich ook meer moeilijkheden voordoen, vooral prestige conflicten.

Na afloop viel de spreker een warm applaus ten deel voor deze prettige en interessante middag.

D. v.d.N.

SOCIALE PSYCHOLOGIE VOOR HET BEDRIJFSLEVEN.

Op 16 October jl. vond ten huize van een der cursisten de eerste les plaats van de cursus: "Sociale psychologie voor het Bedrijfsleven", onder leiding van Drs. H.W.von Sassen. Het aantal deelnemers aan deze cursus, die eens in de drie weken op Dinsdagavond wordt gehouden, bedraagt voorlopig 10. De bedrijfspsychologie is een nieuw gebied, waarop ook de praktische bruikbaarheid van de I.P. kan worden getoetst. Toen de lezingen van de heer von Sassen voor de tweedejaars cursisten in het vorige cursusjaar waren geëindigd, bleek de belangstelling van de deelnemers voor dit onderwerp zo te zijn gewekt, dat zij hierover gaarne meer wilden horen. Het plan, waarvan de reeds genoemde cursus het gevolg is, ontstond toen.

Zij die in 1955 op de Zomerschool te Oosterbeek in de gelegenheid waren de lezingen van Prof. Scherke te volgen, zullen zich ook aan de indruk niet hebben kunnen onttrekken, dat hier voor de I.P. een groot terrein braak ligt.

Wij citeren de heer von Sassen in het Mededelingenblad van December 1955:

"Het was dan ook voor een deel van de toehoorders een nieuwe
"belevens om de sfeer van het harde en dynamische bedrijfs-
"leven door de stem van de inleider als het ware heen te
"horen klinken. Immers het bekende paedagogische en thera-
"peutische werk vindt plaats in de intieme schemering van
"een betrekkelijk besloten milieu, terwijl het werken van
"mensen in het bedrijfsleven zich voltrekt in het helle
"neonlicht van de moderne maatschappij. Velen van ons ken-
"nen deze sfeer eigenlijk alleen van horen zeggen."

C.M.K.

S P R O K K E L H O U T

. Pädagogik,

Man könn't' erzogene Kinder gebären,

Wenn die Eltern erzogen wären.

Goethe.

. Vroeger toen ik onervaren,

Meer bescheiden was dan nu,

Hadden mijn hoogste achting andere
mensen.

Later trof ik in de weide,

Buiten mij nog vele schapen,

Nu waardeer ik eigenlijk pas recht
mezelve.

Handwritten mark
